

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД / REVIEW ARTICLE

Примљен: фебруар 2011.

Received: February 2011.

Драгана Пејић

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ВАНУГОВОРНА ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАТНОМ ПРАВУ

У области вануговорне одговорности за штету, централно мјесто у колизионоправном регулисању заузимају грађанскоправни деликти. Домаће колизионе норме у погледу одређивања мјеродавног права за вануговорне обавезе са елементом иностраности садрже класична рјешења, за које многи кажу да их је прегазило вријеме. Као основни принцип, и даље је на снази мјесто извршења деликта. С обзиром на то да је БиХ ратификовала Споразум о стабилизацији и придруживању са ЕУ, дужна је извршити хармонизацију свог супстанцијалног права и колизионих норми са односним комунитарним инструментима. Због тога, аутор у раду поред домаћих законских рјешења, разматра и правна правила која садржи Регулатива о мјеродавном праву за вануговорне облигације, која се примјењује у ЕУ од 2009. године.

Кључне ријечи: Деликт; Штета; *Lex loci delicti commissi*; Регулатива Рим II.

1. ОДГОВОРНОСТ ЗА ПРИЧИЊЕНУ ШТЕТУ

Штета може настати непоштовањем уговорних обавеза (уговорна штета) и деликтним радњама (вануговорна, деликтна штета). Када се повриједи нека већ постојећа облигација, ријеч је о уговорној штети, тј. њеној накнади, док се у осталим случајевима ради о деликтној одговорности за штету. Уговорна штета пред-

ставља последицу непоштовања жељеног ефекта заснованог правним послом, те санкција за њу, а која се састоји у обавези накнаде штете, свој основ налази у самом правном послу. С друге стране, вануговорна одговорност за штету, основ има у самом деликту.¹

Разликовање уговорне и вануговорне одговорности за штету представља значајан проблем.² У том смислу, Европска комисија наручила је посебну компаративну студију,³ у чијим је закључним разматрањима потенцирано питање о томе да ли мјешање, системски проблеми, те термилошке и концептуалне разлике између уговорног и деликтног права за земље чланице ЕУ представљају препреке правилном функционисању интерног тржишта.

Основна разлика између уговорне и деликтне одговорности за штету, јесте у вези са постојањем, односно непостојањем обавезе која претходи одговорности за штету. Наиме, како већ рекосмо, уговорна одговорност настаје повредом већ постојеће облигације између штетника и оштећеног, док код вануговорне одговорности то није случај. У уговорној одговорности, ријеч је о лицима која посједују пословну способност, док се у вануговорној одговорности за штету, способност физичких лица стиче знатно раније. Значајна је и разлика која се тиче карактера норми које уређују једну, односно другу одговорност. Тако је уговорна одговорност за накнаду причињене штете уређена диспозитивним нормама, с друге стране, деликтна одговорност регулисана је императивним, принудним прописима, што значи да се одговара како за умишљај и грубу непажњу, тако и за нехат. У уговорној одговорности, по правилу, одговара се за предвидљиву штету, док вануговорна одговорност подразумијева потпуну, интегралну накнаду штете. Застарјелост код уговорне одговорности почиње да тече од доспјелости конкретне обавезе до истека законом предвиђеног рока за конкретну уговорну облигацију. У деликтној одговорности, доспјелост наступа увијек у истом тренутку, односно у моменту настанка штете.⁴

Из наведеног, јасно је колики је значај дихотомне подјеле на уговорну и деликтну одговорност за штету. То је посебно важно на

---

¹ Д. Стојановић, О. Антић, *Увод у грађанско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2004², 349.

² О. Антић, *Облигационо право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2009³, 454.

³ *Ibid.*, 454 фн. 1495.

⁴ О овоме, више вид. у: О. Антић, (2009³), 455–459.

међународном плану, односно у међународној трговинској размјени, када се јављају одређени проблеми као што су различити системи застарјелости, услови за поједину одговорност итд.

Због тога, аутор ће у даљем тексту покушати наћи одговоре за недоумице у вези са једном од одговорности за причињену штету у случајевима када постоји сукоб закона, односно код вануговорне одговорности у међународноприватним односима.

У међународном приватном праву, под вануговорном одговорности, углавном се подразумејева штета настала из грађанско-правних деликата. Међутим, постоје и други облици вануговорне одговорности, којима се посвећује пажња, како на нормативном, тако и на теоријском плану. Ријеч је, прије свега, о стицању без основа и пословодству без налога, који су заједно са деликтима директно регулисани Законом о рјешавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима.⁵ Одговорност за деликтну штету позната је од најстаријих правних извора, као што је Закон Ешуне из XVIII вијека п. н. е., Хамурабијев законик из XVII вијека п. н. е., Закон XII таблица, Мојсијеви закони и др.⁶

С обзиром на значај ове врсте одговорности, у Европи је одавно присутна тенденција унификације прописа о вануговорној одговорности. Сама идеја потиче још из 1972. године и доношења Преднацрта Конвенције о мјеродавном праву за уговорне и вануговорне облигације. Након зачетка идеје, услиједило је усвајање Римске конвенције о мјеродавном праву за уговорне облигације (Рим I),⁷ да би затим, након скоро тридесет година, Европска комисија 1998. године, израдила Преднацрт регулативе о мјеродавном праву за вануговорне облигације. На основу овог преднацрта, 11. јула 2007. године, Европски парламент усвојио је Регулативу о мјеродавном праву за вануговорне облигације (Рим II).⁸ Регулатива

---

⁵ Закон о рјешавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима – ЗМПП, *Службени лист СФРЈ*, бр. 43/82 и 72/82. У Републици Српској, овај закон примјењује се на основу Уставног закона за провођење Устава Републике Српске, *Службени гласник РС*, бр. 21/92, чл. 12.

⁶ О. Антић, (2009³), 455.

⁷ *Convention on the law applicable to contractual obligations 1980*. Конвенција је 2008. године претрпјела конверзију у Регулативу – *Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I)* – Регулатива Рим I, *Official Journal of the European Union*, L 177/6, <http://eur-lex.europa.eu>, 20. фебруар 2010.

⁸ *Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II)* – Регула-

нема утицаја на међународне конвенције које су већ ступиле на снагу, нити искључује могућност примјене других комунитарних инструмената којима се регулишу вануговорни односи. Такође, не смије доћи до ограничења слободног кретања добара и услуга.⁹

Како је наша земља потписница Споразума о стабилизацији и придруживању са Европским заједницама и њиховим државама чланицама, то је дужна ускладити своје законодавство са законодавством Заједнице. У даљем тексту, осврнућемо се на нормативна рјешења која нуди Рим II у погледу вануговорних облигација.¹⁰

2. СТИЦАЊЕ БЕЗ ОСНОВА

Стицање без основа (неосновано богаћење, *condiciones sine causa*) представља прелаз дијела имовине једног лица у имовину другог лица, на било који начин који нема свој правни основ у неком правном послу или закону, због чега је стицалац дужан да га врати, а када то није могуће, дужан је да накнади вриједност постигнутих користи.¹¹ Правне претпоставке настанка облигационог односа стицања без основа су сљедеће: повећање имовине стицаоца на штету осиромашеног, умањење имовине осиромашеног тако што је дио имовине осиромашеног прешао у имовину обогаћеног, узрочна веза између поменутог преласка имовине, непостојање правног основа тог преласка, и наравно чињење услед ког је дошло до наведене промјене у имовинама не смије бити деликтна радња, јер би то био облигациони однос чији је основ накнада штете, а не облигациони однос из стицања без основа.¹² На ову врсту вануговорне одговорности примјењује се право мјеродавно за правни однос који је настао, био очекиван или прет-

---

тива Рим II, *Official Journal of the European Union*, L 199/4, <http://eurlex.europa.eu>, 20. фебруар 2010.

⁹ С. Марјановић, „Меродавно право за вануговорне облигације у комунитарном међународном приватном праву“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* 51, 211–212.

¹⁰ Регулатива Рим II, поред у раду поменутих, регулише и специфична правила за разне врсте вануговорне одговорности: одговорност за штету од производа, нелојалну конкуренцију и акте ограничавања конкуренције, штету на животnoj околини и повреду права на интелектуалну својину. О овоме, више вид. у: В. Шаула, „Мјеродавно право за вануговорне обавезе – савремена кретања у комунитарном праву“, *Годишњак Правног факултета у Бањој Луци* 30, 125.

¹¹ Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 27/78 и *Службени лист РС*, бр. 17/93 и 74/04, чл. 210.

¹² О. Антић, (2009³), 535.

постављен, а поводом ког је настало неосновано богаћење.¹³ Дакле, ријеч је о тражењу неког разлога, неког „фигуративног“ основа, који је довео до стицања, а може нас одвести и до мјеродавног права. Тај разлог може бити основ који правно није пуноважан (ако једна страна изврши ништав уговор), може бити основ који је очекиван (дат је вјенчани дар, а није дошло до вјенчања), може бити основ који је престао (неко исплати дуг који је већ једном платио), а може бити и основ који је у заблуди претпостављен (исплата у увјерењу да дуг постоји, а заправо не постоји, или постоји према неком другом).¹⁴

Како у теорији, тако и у различитим законодавствима постоје и алтернативна рјешења која би послужила као тачке везивања код неоснованог богаћења. Мјесто гдје се остварило обогаћење једно је од таквих рјешења, и уједно најзначајније. Заступници овог становишта су, прије свега, мађарски аутори Мадл (*Mádl*) и Векаш (*Vékás*).¹⁵

Мађарске колизионе норме указују на право земље у којој је дошло до стицања, као на мјеродавно право за рјешавање сукоба закона код стицања без основа. Став поменутих аутора је да ниједно од понуђених рјешења не рјешава проблем у цјелини, већ да би требало прибјећи алтернативној примјени оба, као што је то учинио швајцарски законодавац. То би значило да ће се у првом реду примијенити право мјеродавно за правни однос који је настао, био очекиван или претпостављен, а који је довео до неоснованог стицања. У случају да се такав однос не може идентификовати, требало би примијенити право државе у којој је наступило богаћење.

По правилима садржаним у Регулативи Рим II, вануговорна облигација произашла из неоснованог обогаћења, укључујући и плаћање погрешно примљених новчаних средстава, а која се тиче већ постојећег односа између странака (уговора или деликта), који је с њом уско повезан, биће регулисана правом мјеродавним за тај однос. Уколико се, пак, на тај начин не може доћи до мјеродавног права, а странке у тренутку наступања догађаја који је довео до неоснованог обогаћења, имају редовно боравиште у истој земљи,

---

¹³ ЗМПП, чл. 27, ст. 1.

¹⁴ Т. Варади *et al.*, *Међународно приватно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2008¹⁰, 437.

¹⁵ *Ibid.*, 438.

примијениће се право те земље. Трећа алтернатива јесте примјена права државе у којој је дошло до неоснованог обogaћења. Регуллатива Рим II уводи и принцип најближе везе, и то у облику изузетка за горе наведена правила. Наиме, уколико из околности случаја јасно произлази да је вануговорна облигација ближе повезана са правом неке друге државе, а која није ни једна од држава на коју упућују већ поменуте колизионе норме, као мјеродавно, примијениће се право управо те државе.¹⁶

У духу хармонизације домаћег међународног приватног права са комунитарним правом, мишљења смо да има мјеста примјени принципа најближе везе, али да се мора пазити на фразулозна понашања,¹⁷ као и на правила која садржи домаћи јавни поредак.

3. ПОСЛОВОДСТВО БЕЗ НАЛОГА

Пословодство без налога је вршење туђих послова, правних или материјалних, без налога или овлашћења, али за рачун онога чији су послови, а ради заштите његових интереса.¹⁸ О пословодству без налога можемо говорити само ако су испуњене одговарајуће претпоставке: да се пословодство састоји у обављању посла, да је посао туђ, затим да је посао обављен у туђем интересу, односно у интересу господара посла, да пословођа дјела без налога те има намјеру да заснује однос незваног вршења туђих послова.¹⁹ За разлику од других законодаваца, који ове односе рјешавају у односу на домицил пословође (лица које врши радње без налога), или домицил господара посла (лица у чију је корист радња извршена), те у односу на неки други правни посао који је постојао међу њима, а са којим постоји блиска веза, наш законодавац проблем је ријешао на врло једноставан начин. По нашем ЗМПП-у, за пословодство без налога, мјеродавно је право земље у којој је радња пословође извршена.²⁰

Што се тиче Регуллативе Рим II, вануговорна облигација настала из пословодстава без налога, која се односи на постојећи

---

¹⁶ Вид. Регуллативу Рим II, чл. 10.

¹⁷ *Fraus legis* или „изигравање закона“ представља вјештачко стварање или промјену чињеница с циљем остваривања права које нам иначе не припада. Елементи изигравања закона су вјештачко стварање тачке везивања, намјера изигравања и изигравање домаћих императивних норми.

¹⁸ ЗОО, чл. 220.

¹⁹ О овоме, више вид. у: О. Антић, (2009³), 543–545.

²⁰ ЗМПП, чл. 27, ст. 2.

однос између странака, као што је однос *ex contractu* или *ex delicto*, који је уско повезан са том вануговорном обавезом, биће ријешена примјеном права мјеродавног за тај однос. Ако се ствар не може ријешити на тај начин, а странке су у вријеме наступања штете имале редовно боравиште у истој земљи, биће мјеродавно право те земље. У крајњем случају, мјеродавно је *lex loci actus*.²¹ Наравно, уколико за то постоје услови, примијениће се право најближе везе.²²

4. ГРАЂАНСКОПРАВНИ ДЕЛИКТИ

Међународна размјена добара и услуга, туризам, уопштено међународни контакти довели су до тога да грађанскоправни деликти са елементом иностраности постану наша свакодневица. Ријеч је о честој појави на нашим просторима, с обзиром на заједничку прошлост шест земаља (чланица бивше СФРЈ), и још увијек јаку везу између људи који често путују, раде или чак живе на територијама земаља које нису земље њиховог држављанства.

Државе различито регулишу правне посљедице радњи из којих је проистекла штета. То се углавном огледа у погледу процјењивања одговорности, висине и врста накнаде штете.²³ Међутим, колизиона рјешења су до скоро била веома уједначена. Радило се о принципу *lex loci delicti commissi*, по ком је мјеродавно право за грађанскоправне деликте било право мјеста извршења деликта. Овај принцип и данас се одржао у већини земаља,²⁴ али у нешто модификованом облику и са одређеним корекцијама. Највише замјерки принципу *lex loci delicti commissi* било је у САД и у Енглеској, и то у вези са саобраћајним деликтима. Пошто се због брзине живота, дневно могу прећи границе и по четири-пет земаља, мјесто удеса као одлучујућа чињеница за одређивање мјеродавног права, губи свој значај, нарочито ако су оштећени и штетник држављани друге државе, а не земље у којој се деликт догодио. Стога, предложено је да се принцип *lex loci delicti commissi* коригује принципом најтјешње повезаности, што би омогућило правичније поступање суда приликом одређивања накнаде штете

---

²¹ I. Kunda, „Uredba Rim II: ujednačena pravila u pravu mjerodavnom za izvanugovorne obaveze u Evropskoj uniji“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 2/2007, 1299.

²² Вид. Регулативу Рим II, чл. 11, ст. 4.

²³ Т. Варади *et. al.*, 440.

²⁴ В. Audit, *Droit International Privé*, Economica, Paris 1991, 450.

оштећеном. Послије двије револуционарне судске одлуке у случајевима *Kilberg v. NEA* и *Babcock v. Jackson*,²⁵ америчка правна теорија настојала је да ограничи примјену принципа *lex loci delicti commissi*, што није остало незапажено и на тлу европских земаља, а нарочито Енглеске.

У Босни и Херцеговини, за вануговорну одговорност за штету мјеродавно је право мјеста гдје је радња извршена или право мјеста гдје је посљедица наступила, зависно од тога које је од та два права повољније за оштећеног.²⁶ Дакле, јасно је које право може бити мјеродавно за рјешавање грађанскоправних деликта, но остаје дилема, ко заправо врши избор „повољнијег“ права за оштећеног, да ли је то суд или сама жртва. У нашој правној теорији постоје различита схватања, која се крећу од тога да је исправно оштећеном допустити могућност одабира повољнијег права,²⁷ до тога да избор треба препустити суду.²⁸ Чини нам се, да ипак суд *ex offio* треба да изабере мјеродавно право у случају дислокације радње и посљедице деликта, првенствено, јер се може радити о неукој странки која због незнања може изабрати и неповољније право, па би тако одредбе ЗМПП, које фаворизују жртву, изгубиле значај.

У погледу противправности радње, ЗМПП опет даје дво-струку шансу, те је радња противправна ако је таква било по праву мјеста извршења деликта, или по праву мјеста наступања штетне посљедице. Законодавац иде и даље, па каже да уколико је радња извршена или је посљедица наступила на више мјеста, довољно је да је радња противправана по праву било којег од тих мјеста.²⁹

Једини изузетак од примјене принципа *lex loci delicti commissi*, ЗМПП предвиђа у случајевима када се догађај из којег произлази обавеза за накнаду штете десио на броду који се налази на отвореном мору, или пак у ваздухоплову који лети изнад отвореног мора, али и изнад неке земље. У тим ситуацијама, практично немогуће је примијенити *lex loci delicti commissi*, па се као тачка

---

²⁵ *Ibid.*, 443.

²⁶ ЗМПП, чл. 28, ст. 1.

²⁷ G. Kegel, K. Schuring, *Internationales privatrecht*, Auflage, Munchen 2004, 724–725.

²⁸ У том смислу, вид.: Т. Варади *et al.*, 448; В. Шаула, *Основи међународног приватног права Републике Српске*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука 2008, 181.

²⁹ ЗМПП, чл. 28, ст. 3.

везивања узима *lex banderae*, тј. право земље чију припадност брод има, односно право државе у којој је ваздухоплов регистрован.³⁰

Како у општим прописима о сукобу закона нема одредбе која обухвата вануговорну одговорност за штету насталу пропуштањем чинидбе која се очекивала или претпостављала, или неке обавезе предвиђене законом, за такве ситуације могућа су два рјешења: примјена права према чињеницама из којих је произашла престација која је пропуштена, и примјена закона у којем је предвиђена таква престација.³¹

У упоредном праву, примјетна је тенденција одступања од *lex loci delicti commissi* под одређеним условима. Према пољском ЗМПП-у, даје се превага праву државе чији су држављани странке, уколико у тој земљи имају домицил. Слично је и у Португалији, с тим што се поред заједничог држављанства односно боравишта странака, тражи и додатни услов, да су се странке у вријеме наступања догађаја случајно налазиле на територији земље чије би право било *lex loci delicti commissi*. Примарно мјеродавно право (*lex loci delicti commissi*) према аустријском ЗМПП-у може бити отклоњено, ако су странке ближе повезане са неком другом државом, при чему се не наводе ближе индиције.³²

У бившим југословенским републикама, највише помака у овој области направила је Словенија, која промовише клаузулу изузетка по основу које је могуће примијенити право државе која је у најближој вези са правним односом произашлим из деликта.³³ Ово је сасвим очекивано, с обзиром на чланство Словеније у ЕУ. Међутим, више него похвалан, је примјер БЈР Македоније. У македонском праву, поред принципа најближе везе, уведен је и принцип аутономије воље, према ком странке саме могу да бирају право мјеродавно за вануговорну одговорност.³⁴

Што се тиче унификације права мјеродавног за грађанско-правне деликте, најзначајнији корак учињен је усвајањем Хашке

---

³⁰ ЗМПП, чл. 29.

³¹ М. Пак, *Међународно приватно право*, Научна књига, Београд 1986, 866–867.

³² Вид. Е. Muminović, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2008², 252–258.

³³ *Zakon o međunarodnom privatnom pravu i postupku*, *Uradni list R. Slovenije*, бр. 56/99, чл. 30.

³⁴ *Zakon za međunarodno privatno pravo*, *Службен весник на Република Македонија*, бр. 87/07, чл. 33.

конвенције о закону који се примјењује на друмске саобраћајне незгоде (1971), коју је бивша СФРЈ ратификовала 1976. године.³⁵ Конвенција за главно правило предвиђа *lex loci delicti commissi*, али са одређеним изузецима. Наиме, уколико се испуне одговарајући услови, као тачка везивања примјењује се мјесто регистрације возила. Ријеч је о околностима које се тичу возила и актера незгоде, с једне стране, и околности које се тичу подносиоца захтјева, с друге стране. Возила која учествују у саобраћајној незгоди морају бити регистрована у истој држави, с тим што уколико у незгоди учествује и лице ван возила, оно такође мора имати редовно боравиште у истој земљи. Поред тога, неопходно је да се испуни и један од алтернативно постављених услова које се тиче подносиоца захтјева и то:

1. Да захтјев поставља возач, држалац, сопственик или друго лице које полаже неко право на возило,
2. Да захтјев поставља жртва која је била путник,
3. Да захтјев поставља лице које није било путник, већ се налазило ван возила.³⁶ У случају да у незгоди има више жртава, према свакој од њих посебно ће се одредити мјеродавно право.

За штету нанесену стварима, као мјеродавно право примјениће се право мјеста незгоде или, пак, право мјеста регистрације возила. За ствари које су се налазиле у возилу и припадају путнику, примјењује се право мјеродавно за одговорност према путнику, за штету на стварима у возилу које не припадају путнику, примјењује се право мјеродавно за одговорност према власнику возила, и у погледу штете на стварима ван возила, мјеродавно је право мјеста незгоде.³⁷

Осврнимо се и на правила предвиђена Регулативом Рим II. На вануговорне обавезе произашле из деликта примјениће се право државе у којој је настала директна штета, без обзира на земљу у којој се штетна радња десила и без обзира на земљу или земље у којима су наступиле индиректне посљедице.³⁸ Међутим, предви-

---

³⁵ Хашка конвенција о закону који се примјењује на друмске саобраћајне незгоде – Хашка конвенција, *Службени лист СФРЈ, Додатак*, бр. 26/76.

³⁶ Хашка конвенција, чл. 3 и 4.

³⁷ Хашка конвенција, чл. 5.

³⁸ „The law applicable to a non-contractual obligation arising out of a tort/delict shall be the law of the country in which the damage occurs irrespective of the country

ђени су и изузеци од овог општег правила, а који се огледају у примјени права других земаља као мјеродавног, уколико се испуне тражени услови. Тако, примијениће се право државе у којој у тренутку настанка штете оштећени и лице за које се тврди да је штетник имају редовно боравиште. Дакле, мора се радити о истој држави. Други изузетак тиче се примјене принципа најтјешње повезаности. Наиме, уколико је из околности случаја јасно да је деликт више повезан са неком другом земљом, а не земљама о којима је већ било ријечи, примијениће се право те државе. Регуллатива Рим II чак прецизира о каквим се то околностима ради, па каже да на ближу повезаност са неком другом државом може указивати нека већ постојећа веза између страна, као што је уговор који је уско повезан са деликтом.³⁹

Регуллатива Рим II предвиђа и могућност избора мјеродавног права посредством принципа аутономије воље. Странке могу изабрати мјеродавно право послје догађаја који је довео до штете, али и прије, уколико се ради о привредним субјектима. Наравно, тај њихов избор не смије утицати на права трећих лица, те не дерогира примјену императивних одредаба земље форума.⁴⁰

Ако узмемо у обзир да Регуллатива Рим II приликом одређивања мјеродавног права код деликта, покушава помирити два начелно супротстављена принципа, и то предвидивост, с једне стране (одређивањем мјеста штете као општег правила) и еластичност, с друге стране (одређивањем још три супсидијарна рјешења: право мјеста редовног боравишта страна, принцип најтјешње повезаности, па чак и принцип аутономије воље), морамо се запитати да ли нам Рим II може гарантовати правну сигурност и прије свега, извијесност код рјешавања међународних деликата.⁴¹

---

in which the event giving rise to the damage occurred and irrespective of the country or countries in which the indirect consequences of that event occur“. – *Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to the non-contractual obligations (Rome II)*, article 4.

³⁹ Вид. Регуллативу Рим II, чл. 4, ст. 3.

⁴⁰ Вид. Регуллативу Рим II, чл. 14.

⁴¹ Упор. V. Bouček, „Uredba Rim II: Komunitarizacija Europskog međunarodnog deliktneog prava“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 2/2008, 302.

5. ЗАКЉУЧАК

Грађанскоправни деликти логична су и неминовна посљедица технолошког напретка и међународне размјене добара и услуга. Стога, потребно је стално усавршавати законска рјешења у погледу одређивања мјеродавног права за вануговорне облигације са елементом иностраности, јер се тиме постиже брже и јефтиније рјешавање спорова који из њих проистичу, а самим тим и боља међународна сарадња.

Босна и Херцеговина као земља која тежи приступању Европској унији, мораће уложити знатне напоре како би ускладила своје право са унифицираним правним правилима ЕУ, па тако и са правилима које садржи Рим II. Притом, требало би да се угледамо на неке земље у окружењу, као што су Хрватска и Србија, које су одавно почеле, бар у правној теорији, са анализом комунитарног права ЕУ. Поређењем комунитарног права са својим позитивним правом, као и прогнозом времена и напора потребног за усклађивање домаћих прописа са прописима ЕУ, бићемо корак ближе чланству у Унији.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Антић, Оливер, *Облигационо право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2009³;
2. Audit, Bernard, *Droit International Privé*, Economica, Paris 1991;
3. Bouček, Vilim, „Uredba Rim II: Komunitarizacija Europskog međunarodnog deliktneog prava“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 2/2008;
4. Варади, Тибор, Бордаш, Бернадет, Кнежевић, Гашо, Павић, Владимир, *Међународно приватно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2008;
5. Kegel, Gerhard, Schuring, Klaus, *Internationales privatrecht*, Auflage, Munchen 2004;
6. Kunda, Ivana, „Uredba Rim II: ujednačena pravila u pravu mjerodavnom za izvanugovorne obaveze u Evropskoj uniji“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 2/2007;
7. Марјановић, Сања, „Меродавно право за вануговорне облигације у комунитарном међународном приватном праву“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* 51;

8. Muminović, Edin, *Međunarodno privatno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2008;
9. Стојановић, Драгољуб, Антић, Оливер, *Увод у грађанско право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2004²;
10. Пак, Милан, *Међународно приватно право*, Научна књига, Београд 1986;
11. Шаула, Валерија, *Основи међународног приватног права Републике Српске*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука 2008;
12. Шаула, Валерија, „Мјеродавно право за вануговорне обавезе – савремена кретања у комунитарном праву“, *Годишњак Правног факултета у Бањој Луци* 30.

Међународне конвенције

1. Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I), *Official Journal of the European Union*, L 177/6;
2. Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II), *Official Journal of the European Union*, L 199/4;
3. Хашка конвенција о закону који се примјењује на друмске саобраћајне незгоде, *Службени гласник СФРЈ, Додатак*, бр. 26/76.

Правни прописи

1. Закон о рјешавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 43/82 и 72/82;
2. Закон о облигационим односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 27/78 и *Службени лист РС*, бр. 17/93 и 74/04;
3. Закон о међународном приватном праву и поступку, *Uradni list R. Slovenije*, бр. 56/99;
4. Закон за међународно приватно право, *Службен весник на Република Македонија*, бр. 87/07.

Dragana Pejić
Faculty of Law,
University of East Sarajevo

EXTRA-CONTRACTUAL LIABILITY FOR DAMAGES IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Summary

Civil law offenses take the central place in regulation of choice of law rules in the area of extra-contractual liability for damage. In regard to the determination of the law of extra-contractual obligations with the foreign element, the domestic conflict law rules contain some classical solutions, for which many say to be obsolete. So, the place of the offence is still in force as the basic principle. However, considering the ratification of the Stabilization and Association Agreement with the EU, BH is obliged to harmonize its substantive law and conflict rules with the relevant communitarian instruments, and, in addition to domestic positive solutions, the author of this paper will also review the rules contained in Regulation applicable to extra-contractual obligations, which has been applied in the EU since 2009.

Key words: *Offence; Damage; Lex loci delicti commissi; Rome II Regulation.*